

Dokument z posiedzenia

A9-0277/2023

26.9.2023

SPRAWOZDANIE

w sprawie sprawozdania Komisji za rok 2022 dotyczącego Czarnogóry
(2022/2202(INI))

Komisja Spraw Zagranicznych

Sprawozdawca: Tonino Picula

SPIS TREŚCI

	Strona
PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO	3
UZASADNIENIE	21
INFORMACJE O PRZYJĘCIU PRZEZ KOMISJĘ PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWĄ.....	22
GŁOSOWANIE KOŃCOWE W FORMIE GŁOSOWANIA IMIENNEGO W KOMISJI PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ	23

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie sprawozdania Komisji za rok 2022 dotyczącego Czarnogóry (2022/2202(INI))

Parlament Europejski,

- uwzględniając Układ o stabilizacji i stowarzyszeniu między Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Czarnogóry, z drugiej strony¹, który wszedł w życie 1 maja 2010 r.,
- uwzględniając wniosek Czarnogóry o członkostwo w Unii Europejskiej złożony 15 grudnia 2008 r.,
- uwzględniając 5. posiedzenie konferencji akcesyjnej z Czarnogórą na szczepku wiceministrów 30 czerwca 2020 r. w Brukseli, podczas którego nastąpiło otwarcie negocjacji w sprawie ostatniego rozdziału poddanego przeglądowi, czyli rozdziału 8 dotyczącego polityki konkurencji,
- uwzględniając opinię Komisji z 9 listopada 2010 r. w sprawie wniosku Czarnogóry o członkostwo w Unii Europejskiej (COM(2010)0670), decyzję Rady Europejskiej z posiedzenia w dniach 16–17 grudnia 2010 r. o przyznaniu Czarnogórze statusu kraju kandydującego oraz decyzję Rady Europejskiej z 29 czerwca 2012 r. o otwarciu negocjacji akcesyjnych z Czarnogórą,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1529 z 15 września 2021 r. ustanawiające Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA III)²,
- uwzględniając konkluzje prezydencji z posiedzenia Rady Europejskiej w Salonikach w dniach 19–20 czerwca 2003 r.,
- uwzględniając oświadczenia ze szczytów UE–Bałkany Zachodnie z 17 maja 2018 r. w Sofii, 6 maja 2020 r. w Zagrzebiu, 6 października 2021 r. w Brdo pri Kranju i 6 grudnia 2022 r. w Tiranie,
- uwzględniając proces berliński zapoczątkowany 28 sierpnia 2014 r.,
- uwzględniając komunikat Komisji z 5 lutego 2020 r. pt. „Usprawnienie procesu akcesyjnego – wiarygodna perspektywa członkostwa w UE dla państw regionu Bałkanów Zachodnich” (COM(2020)0057),

¹ [Dz.U. L 108 z 29.4.2010, s. 3.](#)

² [Dz.U. L 330 z 20.9.2021, s. 1.](#)

- uwzględniając komunikat Komisji z 29 kwietnia 2020 r. pt. „Wsparcie dla regionu Bałkanów Zachodnich w zwalczaniu pandemii COVID-19 oraz ożywienie gospodarcze po pandemii” (COM(2020)0315),
- uwzględniając komunikat Komisji z 6 października 2020 r. pt. „Plan gospodarczo-inwestycyjny dla Bałkanów Zachodnich” (COM(2020)0641),
- uwzględniając Deklarację z Sofii w sprawie Zielonego programu działań dla Bałkanów Zachodnich podpisaną przez Czarnogórę 10 listopada 2020 r.,
- uwzględniając komunikat Komisji z 19 października 2021 r. pt. „Komunikat w sprawie polityki rozszerzenia UE w 2021 r.” (COM(2021)0644) oraz towarzyszący mu dokument roboczy służb Komisji pt. „Sprawozdanie dotyczące Czarnogóry za rok 2021” (SWD(2021)0293),
- uwzględniając przeprowadzone przez Komisję w lipcu 2021 r. przegląd i krajową ocenę programu reform gospodarczych Czarnogóry i wspólne wnioski z dialogu gospodarczo-finansowego między UE a Bałkanami Zachodnimi oraz Turcją przyjęte przez Radę 12 lipca 2021 r.;
- uwzględniając międzyrządową konferencję akcesyjną UE–Czarnogóra, która odbyła się 22 czerwca i 13 grudnia 2021 r.,
- uwzględniając 11. posiedzenie Rady Stabilizacji i Stowarzyszenia UE–Czarnogóra, które odbyło się 14 lipca 2022 r. w Podgoricy,
- uwzględniając deklarację oraz zalecenia przyjęte na 20. posiedzeniu Parlamentarnego Komitetu Stabilizacji i Stowarzyszenia UE–Czarnogóra, które odbyło się 2 grudnia 2021 r.,
- uwzględniając przystąpienie Czarnogóry do NATO 5 czerwca 2017 r.,
- uwzględniając sprawozdanie specjalne Europejskiego Trybunału Obrachunkowego nr 01/2022 z 10 stycznia 2022 r. pt. „Wsparcie UE na rzecz praworządności na Bałkanach Zachodnich – pomimo poczynionych wysiłków wciąż występują zasadnicze problemy”,
- uwzględniając przemówienie przewodniczącej Komisji Ursuli von der Leyen podczas konferencji GLOBSEC Bratislava Forum 2023 z 23 maja 2023 r.,
- uwzględniając status Czarnogóry jako umawiającej się strony Traktatu o Wspólnocie Energetycznej od 1 stycznia 2007 r.,
- uwzględniając swoje zalecenie z 19 czerwca 2020 r. dla Rady, Komisji i wiceprzewodniczącego Komisji / wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa w sprawie Bałkanów Zachodnich po szczycie w 2020 r.³,

³ [Dz.U. C 362 z 8.9.2021, s. 129.](#)

- uwzględniając swoją rezolucję z 15 grudnia 2021 r. w sprawie współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej na Bałkanach Zachodnich⁴,
 - uwzględniając swoje zalecenie z 23 listopada 2022 r. dla Rady, Komisji i wiceprzewodniczącego Komisji / wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa w sprawie nowej strategii rozszerzenia UE⁵,
 - uwzględniając swoje poprzednie rezolucje w sprawie Czarnogóry,
 - uwzględniając art. 54 Regulaminu,
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Spraw Zagranicznych (A9-0277/2023),
- A. mając na uwadze, że rozszerzenie jest najskuteczniejszym instrumentem polityki zagranicznej UE, motywującym i zachęcającym do przeprowadzenia podstawowych reform, w tym w dziedzinie praworządności, demokracji, praw podstawowych i wolności wypowiedzi, a także strategiczną i zorientowaną na przyszłość geopolityczną inwestycją w pokój, stabilność, demokrację i bezpieczeństwo na całym kontynencie, w szczególności w świetle rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie, która pokazała, że brak rozszerzenia wiąże się z ogromnymi kosztami strategicznymi i może osłabić bezpieczeństwo i stabilność w Europie;
- B. mając na uwadze, że skuteczność polityki rozszerzenia znacznie osłabła w ostatnich latach z powodu braku prawdziwej woli politycznej do przeprowadzenia podstawowych reform ze strony niektórych przywódców politycznych krajów objętych procesem rozszerzenia, a także z powodu opóźnień ze strony UE w realizacji części jej obietnic; mając na uwadze, że stworzyło to również sprzyjające warunki dla działających w złej wierze podmiotów trzecich w regionie Bałkanów Zachodnich, w szczególności Rosji i Chin;
- C. mając na uwadze, że nowa dynamika rozszerzenia wywołana zmienioną rzeczywistością geopolityczną oraz wnioski niektórych krajów Partnerstwa Wschodniego o członkostwo w UE skłoniły UE do przyspieszenia długo oczekiwanej realizacji obietnic dla Bałkanów Zachodnich; mając na uwadze, że przyszłość krajów Bałkanów Zachodnich leży w UE;
- D. mając na uwadze, że przywódcy polityczni w państwach członkowskich UE, a także w krajach objętych procesem rozszerzenia, muszą udowodnić swoje prawdziwe zaangażowanie na rzecz rozszerzenia na podstawie kryteriów kopenhaskich, podejmując konkretne kroki i dokonując postępów, aby ponownie ożywić cały proces oraz zapewnić jego ciągłość, spójność, wiarygodność, przejrzystość i wpływ;
- E. mając na uwadze, że każdy kraj objęty procesem rozszerzenia jest oceniany na podstawie jego własnych osiągnięć; mając na uwadze, że harmonogram i postępy w procesie akcesyjnym zależą od spełnienia kryteriów rozszerzenia, wdrożenia niezbędnych reform, w szczególności w obszarze kwestii podstawowych, przestrzegania

⁴ [Dz.U. C 251 z 30.6.2022, s. 87.](#)

⁵ [Dz.U. C 167 z 11.5.2023, s. 105.](#)

zasad demokracji, praworządności, praw człowieka i dobrych rządów, dostosowania do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE oraz dostosowania ustawodawstwa;

- F. mając na uwadze, że UE potwierdziła swoje pełne i jednoznaczne zaangażowanie na rzecz perspektywy członkostwa Czarnogóry w UE; mając na uwadze, że prawie 80 % obywateli Czarnogóry popiera przyszłe członkostwo w UE;
- G. mając na uwadze, że Czarnogóra poczyniła największe postępy w procesie przystąpienia do UE – otwarto wszystkie 33 rozdziały unijnego dorobku prawnego poddawane przeglądowi, a trzy zostały tymczasowo zamknięte; mając na uwadze, że integracja Czarnogóry z UE ma kluczowe znaczenie dla stabilności i dobrobytu całej Europy Południowo-Wschodniej;
- H. mając na uwadze, że Czarnogóra podczas negocjacji zgodziła się na stopniowe przyjęcie celów i strategii politycznych Unii Europejskiej;
- I. mając na uwadze, że Czarnogóra pozostaje krajem kandydującym do UE i sojusznikiem NATO; mając na uwadze, że Czarnogóra w pełni dostosowała się do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE;
- J. mając na uwadze, że UE nadal jest największym partnerem handlowym i największym źródłem pomocy inwestycyjnej i finansowej dla Czarnogóry za pośrednictwem IPA III, planu gospodarczo-inwestycyjnego dla Bałkanów Zachodnich, Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – „Globalny wymiar Europy” oraz pomocy makrofinansowej;
- K. mając na uwadze, że Czarnogóra stoi w obliczu wyzwań wynikających ze szkodliwych obcych ingerencji i kampanii dezinformacyjnych, w tym ze strony Rosji;

Zaangażowanie na rzecz przystąpienia do UE

1. wyraża uznanie dla długotrwałego zaangażowania Czarnogóry na rzecz integracji z UE, którego podstawą jest wysoki poziom poparcia społecznego; ponownie wyraża poparcie dla Czarnogóry w tym względzie; podkreśla, że postępy i ogólne tempo negocjacji zależą od spełnienia tymczasowych kryteriów praworządności; odnotowuje, że otwarto negocjacje w sprawie wszystkich 33 rozdziałów poddawanych przeglądowi, lecz ubolewa, że od sześciu lat nie zamknięto żadnego z nich, co spowalnia postępy Czarnogóry i negatywnie wpływa na jej status najbardziej zaawansowanego kraju Bałkanów Zachodnich pod względem osiągnięć na drodze do przystąpienia do UE;
2. potwierdza, że tempo procesu rozszerzenia pozostaje związane ze zdolnością poszczególnych krajów do spełnienia kryteriów przystąpienia, ale zależy również od zaangażowania przywódców politycznych w krajach Bałkanów Zachodnich i w UE; w związku z tym ubolewa nad wszelkimi powtarzającymi się opóźnieniami i niechęcią ze strony czarnogórskiej rządzącej elity politycznej do czynienia postępów w unijnych negocjacjach;
3. ubolewa, że wysokie napięcie polityczne i polaryzacja, brak konsensusu w kwestiach związanych z interesem narodowym oraz brak dialogu międzypartyjnego opóźniły postępy reform związanych z UE i pogrążyły Czarnogórę w głębokim kryzysie

politycznym i instytucjonalnym; zauważa, że w rezultacie proces przystąpienia Czarnogóry do UE utknął w martwym punkcie i utracono ważny impuls do poczynienia istotnych postępów;

4. odnotowuje wyniki wyborów prezydenckich, które odbyły się w marcu i kwietniu 2023 r., oraz przedterminowych wyborów parlamentarnych, które odbyły się w czerwcu 2023 r.; wyraża głębokie przekonanie, że Czarnogóra potrzebuje stabilnego proeuropejskiego rządu i prounijnej większości; zachęca do utworzenia nowego, stabilnego i proeuropejskiego rządu zdolnego i chętnego do jak najszybszego powrotu na prounijny kurs; zachęca prezydenta, nowy parlament i rząd do skoncentrowania się na kluczowych reformach, które są niezbędne, aby kraj poczynił postępy w integracji z UE, oraz do zapewnienia ich właściwego i terminowego wdrożenia, unikania pogłębiania się polaryzacji politycznej oraz powstrzymania się od podburzającej retoryki i języka w dyskusjach politycznych; pozostaje gotowy do współpracy z wszystkimi podmiotami politycznymi w celu wsparcia tego kraju w utrzymaniu jego strategicznego kursu;
5. wzywa wszystkie władze Czarnogóry do współpracy na rzecz europejskiej przyszłości tego kraju, która będzie stanowić jasny sygnał dla obywateli Czarnogóry, oraz do jednoznacznego informowania o bliskich stosunkach Czarnogóry z UE w tym względzie; podkreśla, że pilnie potrzebne są stabilność polityczna, zaangażowanie i wiarygodne działanie na rzecz budowania konsensusu, tak aby odblokować reformy związane z przystąpieniem do UE, zwłaszcza pilne reformy wymiaru sprawiedliwości; podkreśla, że ważne jest niezmiennie poszanowanie demokratycznych procesów, norm i standardów;
6. z zadowoleniem odnosi się do przyjęcia przez Czarnogórę zmienionej metodyki rozszerzenia i wzywa Czarnogórę, by zwiększyła wysiłki na rzecz spełnienia pozostałych kryteriów pośrednich określonych w rozdziałach 23 i 24, a następnie zamknięcia rozdziałów w oparciu o wymierne postępy i namacalne wyniki;
7. z zadowoleniem przyjmuje dalsze pełne dostosowanie się Czarnogóry do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE, w tym do wszystkich sankcji przyjętych w następstwie rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie, oraz jej poparcie dla międzynarodowego porządku opartego na zasadach na szczęblu Organizacji Narodów Zjednoczonych; zachęca przyszły rząd do dalszego zaangażowania w tym względzie;
8. pochwała udzielanie przez Czarnogórę wsparcia materialnego i humanitarnego Ukrainie o wartości ponad 10 mln EUR, a także mechanizm tymczasowej ochrony, który daje osobom uciekającym z Ukrainy prawo do pobytu w Czarnogórze przez rok; przypomina, że Czarnogóra należy do krajów Bałkanów Zachodnich, w których przebywa największa liczba obywateli Ukrainy; wyraża jednak zaniepokojenie faktem, że coraz większa liczba obywateli rosyjskich, w tym oligarchów, osiedla się w Czarnogórze; apeluje do władz Czarnogóry o dopilnowanie, by kraj ten nie stał się ośrodkiem dla podmiotów i osób, które chcą obejść sankcje;
9. z zadowoleniem przyjmuje aktywne zaangażowanie Czarnogóry w misje i operacje prowadzone w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony UE, takie jak unijna operacja sił morskich Atalanta, a także w misje NATO oraz inne misje międzynarodowe

i wielostronne; uznaje strategiczny sojusz Czarnogóry z UE i potępia wszelkie próby kwestionowania jej członkostwa w NATO podejmowane przez właściwe organy;

10. jest nadal poważnie zaniepokojony szkodliwymi obcymi ingerencjami, próbami destabilizacji, zagrożeniami hybrydowymi i kampaniami dezinformacyjnymi prowadzonymi przez podmioty zagraniczne w Czarnogórze, które przedstawiają UE jako nierzetelnego i niezaangażowanego partnera oraz podważają postępy Czarnogóry na jej europejskiej drodze, zwłaszcza ze strony Rosji, Chin i Serbii; potępia wysiłki Rosji zmierzające do wykorzystania napięć etnicznych Czarnogórze, aby zaognić konflikty, dzielić społeczności i rozpowszechniać fałszywe informacje w celu destabilizacji całego regionu Bałkanów Zachodnich; zauważa, że instytucje religijne mogą być wykorzystywane jako narzędzie wpływów zewnętrznych, i zdecydowanie potępia wszelką nadmierną ingerencję serbskiego Kościoła prawosławnego w tym zakresie, w tym jego próby promowania rosyjskiej dezinformacji;
11. wzywa Czarnogórę do podjęcia znacznych i systemowych działań na rzecz identyfikacji i likwidacji ośrodków dezinformacji oraz podkreśla znaczenie wolności i niezależności mediów, jakości relacjonowania wydarzeń i poprawy umiejętności korzystania z mediów jako kluczowych elementów walki z dezinformacją; potępia bezprecedensowy cyberatak z sierpnia 2022 r. na infrastrukturę cyfrową Czarnogóry, a także wcześniejsze ataki w odpowiedzi na przystąpienie Czarnogóry do NATO w 2017 r.; wzywa Czarnogórę do aktywnego zwiększania odporności w tym zakresie w ścisłej współpracy z UE, w tym za pośrednictwem finansowanych przez UE narzędzi cyberbezpieczeństwa, takich jak projekt szybkiego reagowania w dziedzinie cyberbezpieczeństwa dla Albanii, Czarnogóry i Macedonii Północnej, oraz w ścisłej współpracy z NATO; z zadowoleniem przyjmuje zainteresowanie Czarnogóry współpracą z UE w ramach europejskiego planu działania na rzecz demokracji; wzywa do pilnego przyjęcia strategii przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym i odpowiedniego planu działania, zgodnie z dokumentami strategicznymi UE, w tym polityką UE z 2022 r. w zakresie cyberobrony; wzywa Komisję, aby zapewniła pomoc techniczną i finansową w tym zakresie;
12. wzywa Komisję, Europejską Służbę Działań Zewnętrznych i delegaturę UE w Czarnogórze do wzmożenia starań na rzecz poprawy widoczności UE w tym kraju oraz do prowadzenia aktywnej i skutecznej kampanii informacyjnej na temat znaczenia bliskiego partnerstwa między Czarnogórą a UE i płynących z niego korzyści, w tym projektów finansowanych przez UE, oraz europejskiej przyszłości Czarnogóry; wzywa do rozszerzenia monitorowania prowadzonego przez grupę zadaniową StratCom, tak aby skupić się na transgranicznych zagrożeniach dezinformacyjnych dla krajów Bałkanów Zachodnich i krajów z nimi sąsiadujących; podkreśla wartość dodaną zaangażowania wiedzy fachowej z sektora prywatnego i społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu lokalnym i regionalnym, aby wypracować oparte na dowodach reakcje w ramach walki z dezinformacją oraz wcześniej wykrywać niepokojące zjawiska;
13. podkreśla potrzebę pełnego poszanowania kodeksu postępowania członków Komisji oraz zobowiązań Komisji wynikających z traktatów;
14. zachęca Czarnogórę do ponownego zaangażowania się we współpracę parlamentarną za pośrednictwem Parlamentarnego Komitetu Stabilizacji i Stowarzyszenia; ubolewa z

powodu odwołania w grudniu 2022 r. posiedzenia Parlamentarnego Komitetu Stabilizacji i Stowarzyszenia UE–Czarnogóra z powodu niezastosowania się Czarnogóry do opinii Komisji Weneckiej w sprawie przyjęcia kontrowersyjnych poprawek do ustawy o uprawnieniach prezydenta;

Demokracja i praworządność

15. ubolewa nad przyjęciem przez parlament Czarnogóry w grudniu 2022 r. kontrowersyjnych poprawek do ustawy o uprawnieniach prezydenta, które bezpośrednio kwestionowały poszanowanie konstytucyjności i praworządności, pomimo wydanej w trybie pilnym opinii Komisji Weneckiej i apeli UE, aby ich nie przyjmować; z zadowoleniem przyjmuje wszczęcie przez Trybunał Konstytucyjny procedury sprawdzenia zgodności tej ustawy z konstytucją oraz podjętą ostatnio jego jednogłośnie decyzję o uchyleniu ustawy; podkreśla znaczenie stosowania się do zaleceń Komisji Weneckiej w kwestiach związanych z przepisami prawnymi i ogólną sytuacją w zakresie praworządności w kraju;
16. ubolewa z powodu głębokiej polaryzacji, braku dialogu, nieufności i bojkotów politycznych w parlamencie Czarnogóry, które poważnie utrudniły procedurę ustawodawczą; wzywa władzę ustawodawczą i wykonawczą do zacieśnienia lojalnej współpracy, w tym w zakresie procesu akcesyjnego; apeluje o wzmocnienie funkcjonowania i koordynacji między instytucjami państwowymi w celu osiągnięcia stabilności politycznej i znacznych postępów w kluczowych reformach związanych z UE, w szczególności reformach wyborczych i sądowych, a także w walce z przestępczością zorganizowaną i korupcją;
17. wzywa władze Czarnogóry, by wdrożyły i przyjęły niezbędne środki w celu zwiększenia niezależności, integralności, skuteczności, rozliczalności i profesjonalizmu systemu sądownictwa oraz zwalczania wszelkich form ingerencji politycznej w system sądowy zgodnie z zasadami państwa prawa i demokratycznymi standardami;
18. z zadowoleniem przyjmuje mianowanie trzech nowych sędziów Trybunału Konstytucyjnego jako krok w kierunku rozwiązania kryzysu konstytucyjnego; ubolewa, że w Trybunale Konstytucyjnym od września 2022 r. nie ma kworum; wzywa nowy parlament do jak najpilniejszego zakończenia procesu mianowania sędziów, a w szczególności Prokuratora Generalnego – zgodnie z wnioskiem Rady Prokuratorów z maja 2023 r. – i trzech członków Rady Sądowniczej;
19. ubolewa nad brakiem postępów w reformie prawnych i instytucjonalnych ram wyborczych, w których nadal występują luki i niejasności osłabiające ich skuteczność i wymagające rozwiązania, w tym między innymi przejrzystość finansowania partii politycznych i ich kampanii wyborczych, niewłaściwe wykorzystanie funduszy państwowych, przewaga instytucjonalna wykorzystywana przez partie rządzące w celu osiągnięcia korzyści politycznych oraz obawy o dokładność rejestru wyborców; wzywa do wdrożenia zaległych zaleceń Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, w tym w celu zreformowania całego prawodawstwa wyborczego zgodnie z europejskimi standardami; odnotowuje prace rozpoczęte przez Państwową Komisję Wyborczą mające na celu zwiększenie jej przejrzystości i realizację zaleceń; zachęca władze do dalszego wzmocniania

integralności, bezstronności i rozliczalności Państwowej Komisji Wyborczej w celu zwiększenia zaufania publicznego; wzywa Czarnogórę do zapewnienia wiarygodnych, niezależnych i skutecznych działań następczych podejmowanych przez organy polityczne i sądowe w związku z „aferą kopertową” dotyczącą domniemanego oszustwa wyborczego;

20. ponawia swój apel o przeprowadzenie wyborów samorządowych tego samego dnia; z zadowoleniem przyjmuje fakt, że wybory w 14 gminach odbyły się w październiku 2022 r. tego samego dnia; zauważa jednak, że Trybunał Konstytucyjny Czarnogóry ocenił nowelizację ustawy o samorządzie jako niekonstytucyjną; apeluje o solidne ramy prawne w tym zakresie, ze szczególnym naciskiem na osiągnięcie równowagi płci wśród wybranych przedstawicieli, mianowicie przez równą reprezentację kobiet na listach wyborczych, oraz poprawę i egzekwowanie istniejących przepisów wewnętrznych w tym zakresie;
21. zauważa, że wybory prezydenckie i parlamentarne w 2023 r. zasadniczo odbyły się w duchu zdrowej rywalizacji i były dobrze zorganizowane oraz że kandydaci mogli swobodnie prowadzić kampanię i mieli równe szanse dotarcia do wyborców; ubolewa jednak, że rejestracja kandydatów nie była włączająca oraz nie usunięto utrzymujących się od dawna nieprawidłowości w ramach prawnych i przepisach dotyczących finansowania kampanii; jest zaniepokojony podatnością mediów na wpływy wewnętrzne i zewnętrzne pod względem relacjonowania kampanii oraz zarzutami dotyczącymi niewłaściwego wykorzystania zasobów państwowych w okresie przedwyborczym; odnotowuje rekordowo niską frekwencję wyborczą w wyborach parlamentarnych, która wyniosła 56,4 %;
22. wzywa Czarnogórę, by zadbała o wiarygodną i skuteczną reakcję sądownictwa karnego na korupcję; odnotowuje poprawę w zwalczaniu korupcji i pozytywną tendencję w pracy Agencji ds. Zapobiegania Korupcji oraz zachęca do dalszego wzmocnienia integralności, bezstronności i rozliczalności Agencji w celu poprawy uzyskiwanych przez nią wyników i zaufania publicznego; wzywa władze do szybkiego przyjęcia skoordynowanej krajowej strategii walki z korupcją na wysokim szczeblu i przestępczością zorganizowaną zgodnie z zaleceniami Grupy Państw Przeciwko Korupcji i standardami UE oraz do wspierania zintegrowanego podejścia do zapobiegania korupcji i jej zwalczania; wzywa władze do penalizacji nielegalnego wzbogacenia;
23. z ogromnym zaniepokojeniem odnotowuje poważne krajowe i międzynarodowe działania przestępcze czarnogórskich organizacji przestępczych znanych jako „klany” i wzywa do przeprowadzenia pełnego dochodzenia w sprawie ich domniemanego związku z elitą polityczną tego kraju;
24. odnotowuje wysiłki podejmowane w walce z przestępczością zorganizowaną poprzez zmiany legislacyjne i aresztowanie głównych podejrzanych; odnotowuje poważne zarzuty stawiane czołowym postaciom w systemie sądowym; odnotowuje rosnącą liczbę prawomocnych wyroków skazujących, ale nadal jest zaniepokojony przedłużającymi się procesami i częstymi odroczeniami; wzywa władze Czarnogóry do wzmocnienia dochodzeń w sprawach karnych, zwiększenia liczby ekspertów w tej dziedzinie, zapewnienia ściślejszej współpracy i monitorowania w systemie wymiaru

sprawiedliwości w sprawach karnych oraz szybkiego wydawania wyroków, przy jednoczesnym poszanowaniu prawa do sprawiedliwego, niezależnego i bezstronnego procesu sądowego oraz ochronie praw oskarżonych; apeluje o dalsze dostosowanie do unijnego dorobku prawnego w zakresie konfiskaty mienia;

25. z zadowoleniem przyjmuje skuteczne działania w dziedzinie nielegalnego handlu, a mianowicie przemytu papierosów; odnotowuje ogłoszone przez rząd w lipcu 2022 r. nowe środki służące zakazaniu składowania tytoniu w Barze; ponownie podkreśla znaczenie dalszych środków służących zwalczaniu przemytu papierosów w tym kraju, zwłaszcza w wolnym obszarze celnym portu w Barze;
26. wzywa Czarnogórę do opracowania kompleksowej strategii zwalczania handlu ludźmi i ochrony ofiar oraz do zapewnienia ścisłej współpracy z partnerami regionalnymi i międzynarodowymi; z zadowoleniem przyjmuje bieżącą współpracę Czarnogóry z agencjami UE, takimi jak Europol i Eurojust, oraz odnotowuje znaczenie tej współpracy, gdyż pomoże ona Czarnogórze w zwalczaniu przestępczości transgranicznej, w tym handlu bronią, narkotykami i ludźmi, oraz w przeciwdziałaniu terroryzmowi i ekstremizmowi;
27. wyraża zadowolenie z przyjęcia nowej strategii reformy administracji publicznej na lata 2022–2026, jednak ubolewa nad brakiem postępów w jej realizacji; pozostaje zaniepokojony obniżonymi wymaganiami dotyczącymi zatrudniania na podstawie osiągnięć, kompetencji i niezależności urzędników służby cywilnej oraz utratą pracowników posiadających wiedzę fachową na temat procesu przystąpienia do UE; wzywa Czarnogórę, by skutecznie wyeliminowała te nieprawidłowości, zoptymalizowała sposób funkcjonowania administracji państwowej, wprowadziła rozliczalność osób pełniących funkcje kierownicze oraz zapewniła przejrzystość; podkreśla znaczenie rekrutacji opartej na osiągnięciach i kompetencjach na wszystkich szczeblach administracji publicznej oraz odpolitycznienia służby cywilnej; jest nadal zaniepokojony przypadkami nadużywania stanowiska;
28. z zadowoleniem przyjmuje drugie zgromadzenie obywatelskie w Czarnogórze oraz kolejną wizytę jego uczestników w Parlamencie Europejskim;

Prawa podstawowe i prawa człowieka

29. wzywa Czarnogórę, by zwiększyła starania na rzecz zwalczania mowy nienawiści i nękania w internecie, które w nieproporcjonalny sposób dotyczą obrońców praw człowieka i kobiety, a także jednostronnych informacji politycznych oraz obcych ingerencji w czarnogórskich mediach; wzywa polityków i osoby publiczne do zdecydowanego potępienia wszelkich przekazów mających na celu polaryzację społeczeństwa i podważenie zaufania do mediów i podstawowych norm demokracji; przypomina, że przypadki mowy nienawiści wobec mniejszości etnicznych i seksualnych, takie jak incydenty wobec osób LGBTIQ+, budzą poważne zaniepokojenie; odnotowuje również powolne postępy w dziedzinie wolności wypowiedzi;
30. wyraża zaniepokojenie głęboką polaryzacją polityczną w krajobrazie medialnym, brakiem niezależności nadawcy publicznego (Czarnogórskie Radio i Telewizja –

RTCG), a w szczególności rosnącą liczbą zagranicznych i krajowych kampanii dezinformacyjnych, które negatywnie wpływają na procesy demokratyczne; z zaniepokojeniem odnotowuje presję wywieraną na lokalny rynek mediów z powodu coraz większej konkurencji w mediach regionalnych; podkreśla potrzebę niezależności i wolności mediów jako kluczowych elementów silnej demokracji; wzywa organy regulacji mediów i wszystkie zainteresowane strony, by promowały i wspierały inicjatywy, które zachęcają do wyważonych i bezstronnych relacji, a także reprezentowanie różnorodnych perspektyw oraz dziennikarstwo śledcze, co pozwoli złagodzić wpływ polaryzacji politycznej;

31. odnotowuje opracowanie strategii rozwoju RTCG i strategii transformacji cyfrowej na lata 2023–2027, która uznaje rolę nadawcy publicznego RTCG jako podstawowego źródła informacji; wzywa wszystkie władze, by powstrzymały się od podejmowania wszelkich działań administracyjnych, ustawodawczych lub politycznych, które mogłyby zagrozić niezależności redakcyjnej, instytucjonalnej lub finansowej nadawcy publicznego; wyraża zaniepokojenie wyborem dyrektora generalnego RTCG z naruszeniem prawomocnego orzeczenia sądu;
32. docenia wysiłki na rzecz ukończenia strategii medialnej Czarnogóry na lata 2022–2026 i nalega na włączenie mediów i społeczeństwa obywatelskiego do przeglądu przepisów dotyczących mediów, zgodnie ze standardami UE; wzywa Czarnogórę, by w końcu przyjęła nowy pakiet ustaw medialnych, a mianowicie ustawę o mediach, ustawę o mediach publicznych oraz ustawę o audiowizualnych usługach medialnych;
33. z zadowoleniem przyjmuje pewne pozytywne kroki, takie jak wprowadzenie surowszych kar za ataki na dziennikarzy i groźby pod ich adresem oraz powołanie komisji ad hoc ds. monitorowania przemocy wobec pracowników mediów, i apeluje o pilne odnowienie mandatu tej komisji; jednak ponownie podkreśla potrzebę skutecznego wdrożenia jej ustaleń i zaleceń; apeluje o większą przejrzystość w odniesieniu do niejawnych dokumentów dotyczących ataków na dziennikarki; wzywa Czarnogórę do zwiększenia skuteczności reakcji prawnej na groźby i przemoc wobec dziennikarzy i innych pracowników mediów, również w sprawach z przeszłości, oraz wzywa władze do powstrzymania się od wszelkich ataków słownych lub nadmiernych nacisków politycznych na niezależne media i dziennikarzy; podkreśla potrzebę przeglądu śledztwa w sprawie zabójstwa dziennikarza Duška Jovanovicia oraz współpracy z zagranicznymi ekspertami w celu zapewnienia pełnego i skutecznego postępowania w tej sprawie;
34. wzywa Czarnogórę do przeprowadzenia do końca bieżącego roku długo oczekiwanego spisu powszechnego ludności i mieszkań zgodnie ze standardami unijnymi i międzynarodowymi; oczekuje, że zostanie on przeprowadzony w sposób otwarty i przejrzysty, bez jakiegokolwiek ingerencji politycznej, a wszystkie uznane mniejszości narodowe zostaną prawidłowo policzone bez obawy przed zastraszeniem lub ściganiem;
35. z zadowoleniem przyjmuje wieloetniczną tożsamość tego kraju i wzywa do dalszego promowania i poszanowania wszystkich języków, dziedzictwa kulturowego i tradycji społeczności lokalnych i mniejszości narodowych; ubolewa nad rosnącą polaryzacją społeczną i podziałami społecznymi; podkreśla potrzebę ochrony praw wszystkich mniejszości narodowych, w tym ich praw politycznych, społecznych i gospodarczych, i

wzywa do wzmocnienia, stosowania i wdrożenia ram instytucjonalnych i prawnych w tym zakresie, w tym nowej ustawy antydyskryminacyjnej; wzywa władze do przeciwdziałania dyskryminacji krzyżowej, której doświadczają mniejszości, w ramach systematycznego i skutecznego podejścia instytucjonalnego;

36. wzywa Czarnogórę, by zwiększyła starania w celu zapewnienia niedyskryminacyjnego posługiwania się językami mniejszości w szkolnictwie i specjalnej przestrzeni medialnej w mediach państwowych i lokalnych; podkreśla znaczenie równej reprezentacji mniejszości narodowych w mediach, sądownictwie, organach ścigania i instytucjach publicznych; podkreśla potrzebę ochrony praw politycznych wszystkich mniejszości narodowych;
37. ubolewa, że najbardziej wrażliwe grupy społeczne, w tym Romowie i Egipcjanie, osoby z niepełnosprawnościami i osoby LGBTIQ+, są w coraz większym stopniu narażone na dyskryminację, mowę nienawiści i przestępstwa z nienawiści; wzywa Czarnogórę do wzmocnienia środków przeciwko mowie nienawiści, wykluczeniu społecznemu i dyskryminacji oraz do poprawy dostępu najbardziej wrażliwych grup społecznych do wymiaru sprawiedliwości, zatrudnienia, mieszkań i opieki zdrowotnej; przypomina o potrzebie pełnego i skutecznego wdrożenia strategii na rzecz integracji Romów i Egipcjan na lata 2021–2025; ubolewa nad nasileniem przemocy i mowy nienawiści wobec osób LGBTIQ+ i wzywa Czarnogórę do przyjęcia odpowiednich przepisów w celu pełnej ochrony ich praw, w tym pełnego wdrożenia ustawy o partnerstwie osób tej samej płci;
38. podkreśla wieloetniczną tożsamość Zatoki Kotorskiej; podkreśla, że europejska perspektywa Czarnogóry jest ściśle powiązana z ochroną mniejszości i ich dziedzictwa kulturowego; wzywa władze Czarnogóry, by pielęgnowały wieloetniczny charakter państwa, w tym tradycje i dziedzictwo kulturowe społeczności chorwackiej w Zatoce Kotorskiej; z zadowoleniem przyjmuje wybór przedstawiciela mniejszości chorwackiej do parlamentu Czarnogóry w ostatnich wyborach;
39. jest zaniepokojony wzrostem liczby zabójstw kobiet, otwarcie wyrażaną mizoginią, nasileniem przemocy ze względu na płeć i przemocy wobec dzieci; jest nadal zaniepokojony seksizmem wobec kobiet w polityce i życiu publicznym i ubolewa, że przemoc wobec kobiet przyczynia się do uniemożliwienia kobietom angażowania się w życie polityczne; wyraża zaniepokojenie spadkiem liczby kobiet wśród posłów;
40. wzywa Czarnogórę, by wdrożyła normy konwencji stambulskiej, prowadziła kampanie na rzecz podnoszenia świadomości publicznej oraz zapewniła odpowiednie prowadzenie śledztw i ściganie sprawców; wzywa Czarnogórę do wyeliminowania wszelkich form dyskryminacji, zajęcia się głęboko zakorzenionymi dyskryminacyjnymi zachowaniami społecznymi, poprawy dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz zapewnienia lepszych działań następczych i egzekwowania praw w postępowaniach dotyczących przemocy domowej, a także skuteczniejszego zapobiegania przemocy domowej i ochrony przed nią oraz systemów wsparcia dla ofiar; wzywa Czarnogórę do ustanowienia mechanizmów regularnego monitorowania w celu nadzorowania skuteczności systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach rodzinnych dla ofiar przemocy domowej oraz do wprowadzenia mechanizmów monitorowania w celu oceny

wpływu strategii i procedur związanych z wymiarem sprawiedliwości w sprawach rodzinnych na marginalizowane grupy kobiet;

41. wyraża zaniepokojenie brakiem postępów i konfliktami interesów w procesie opracowywania poprawek do ustawy o ochronie przed przemocą domową; zauważa, że do grupy roboczej ministerstwa sprawiedliwości ds. opracowania poprawek do ustawy Prokuratura Krajowa przydzieliła prokuratora krajowego, który jest podejrzany o przemoc domową;
42. ubolewa z powodu utrzymującej się dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami; ubolewa z powodu niespójności między przepisami krajowymi a Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych; wzywa do skutecznego wdrożenia strategii służących wyeliminowaniu luk w ochronie praw osób z niepełnosprawnościami we wszystkich sektorach i strategiach politycznych, w tym również w służbie zdrowia, na rynku pracy oraz w postępowaniach administracyjnych i sądowych; z zadowoleniem zauważa, że trwa reforma narodowego systemu orzekania o niepełnosprawności; podkreśla, że pilnie potrzebna jest strategia deinstytucjonalizacji;
43. z zaniepokojeniem odnotowuje podpisanie porozumienia podstawowego z serbskim Kościołem prawosławnym mimo krytyki ze strony społeczeństwa obywatelskiego i politycznych protestów z powodu braku pluralistycznych konsultacji i przejrzystości; wyraża zaniepokojenie, że Kościół prawosławny w krajach takich jak Serbia i Czarnogóra próbuje promować Rosję jako obrońcę tzw. tradycyjnych wartości rodzinnych i umacniania stosunków między państwem a kościołem;
44. podkreśla kluczową rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego w funkcjonowaniu demokracji; wzywa władze Czarnogóry do większego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, wraz z niezależnymi ekspertami i lokalnymi zainteresowanymi stronami, w opracowywanie kluczowych przepisów, w szczególności reform związanych z unijnym programem reform i ogólnie procesem akcesyjnym, poprzez wzmocnienie mechanizmów współpracy i konsultacji między organami państwowymi a organizacjami społeczeństwa obywatelskiego; zauważa, że ustanowiono zasady finansowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego, ale tylko ograniczona liczba ministerstw ogłosiła zaproszenia do przyznawania dotacji tym organizacjom; z zaniepokojeniem odnotowuje nieuzasadnione działania niektórych organizacji społeczeństwa obywatelskiego; wzywa władze Czarnogóry do dopilnowania, aby organizacje społeczeństwa obywatelskiego funkcjonowały zgodnie ze standardami demokratycznymi i wartościami UE; zauważa w tym kontekście, że pełna przejrzystość finansowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego istotnie przyczyniłaby się do większej przejrzystości; wyraża ubolewanie z powodu werbalnych ataków urzędników państwowych na organizacje społeczeństwa obywatelskiego;
45. wzywa Czarnogórę do pilnego i pełnego wdrożenia zaleceń powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka, Komitetu przeciwko Torturom oraz Europejskiego Komitetu do spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu w celu zwalczania atmosfery bezkarności w tym kraju; w tym kontekście wzywa Czarnogórę do wprowadzenia zakazu przedawnienia przestępstw, jakimi są tortury i inne formy brutalnego traktowania, oraz do zmiany definicji tortur zgodnie z Konwencją w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego

lub poniżającego traktowania albo karania; wzywa władze, by przeprowadziły sprawne i skuteczne śledztwa w sprawie przemocy policyjnej i tortur wobec osób zatrzymanych oraz by zadbały o postawienie sprawców przed wymiarem sprawiedliwości; apeluje, by osoby podejrzane o stosowanie tortur zostały natychmiast zawieszane w obowiązkach służbowych na czas postępowania i otrzymały kary współmierne do powagi ich czynów, jeśli zostaną uznane za winne;

46. przyjmuje do wiadomości podpisanie zaktualizowanej umowy między UE a Czarnogórą dotyczącej współpracy operacyjnej w zakresie zarządzania granicami z Europejską Agencją Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex), która tymczasowo weszła w życie 1 lipca 2023 r.; zachęca do dalszej współpracy między Czarnogórą a Fronteksem w celu wzmocnienia zarządzania granicami, wspierania procedur azytowych, zwalczania przemytu i usprawnienia readmisji;

Pojednanie, współpraca regionalna i stosunki dobrosąsiedzkie

47. odnotowuje aktywny udział Czarnogóry we współpracy regionalnej i podkreśla znaczenie stawienia czoła wspólnym wyzwaniom, promowania stosunków dobrosąsiedzkich oraz wspierania stabilności i rozwoju w regionie; wyraża uznanie dla Czarnogóry za poszanowanie praw mniejszości i odgrywanie pozytywnej roli w stosunkach regionalnych i zachęca ją do wzmożenia wysiłków na rzecz pojednania i poszukiwania rozwiązań przeszłych sporów;
48. podkreśla znaczenie inkluzywnej współpracy gospodarczej, która powinna być możliwa do zaakceptowania przez wszystkie sześć krajów Bałkanów Zachodnich i która ustanawia współpracę tam, gdzie wszystkie te kraje mają równe szanse, i sprzyja szerszemu dostosowaniu do standardów i dorobku UE; w związku z tym przypomina o swoich wątpliwościach dotyczących inicjatywy „Otwarte Bałkany” i odnotowuje udział Czarnogóry na czerwcowym i wrześniowym szczycie w charakterze obserwatora;
49. z zadowoleniem przyjmuje niedawne porozumienia w kontekście procesu berlińskiego dotyczące swobody przemieszczania się na podstawie dokumentów tożsamości, uznawania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia na poziomie studiów wyższych oraz uznawania kwalifikacji zawodowych lekarzy, dentyistów i architektów; apeluje o ich szybkie przyjęcie i wdrożenie oraz pochwała ich ratyfikację przez rząd Czarnogóry; podkreśla, że trzeba w pełni wykorzystać wszystkie istniejące inicjatywy regionalne i międzyrządowe, w szczególności Inicjatywę Adriatycko-Jońską, Inicjatywę Środkoeuropejską, strategię UE na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego oraz proces berliński, a także tworzyć synergie między nimi;
50. wzywa Czarnogórę do wzmożenia wysiłków na rzecz identyfikacji, ścigania i karania zbrodni wojennych oraz ich gloryfikacji, a także do wyjaśnienia losu osób zaginionych; wzywa Czarnogórę, by aktywnie zbadała wszystkie zarzuty dotyczące zbrodni wojennych i podniosła kwestie odpowiedzialności kierowniczej i pomocnictwa; w tym kontekście apeluje o skuteczną współpracę regionalną w zakresie prowadzenia śledztw dotyczących osób oskarżonych o zbrodnie wojenne i ścigania takich osób; wyraża uznanie dla kontynuacji współpracy Czarnogóry w ramach procesu deklaracji z Sarajewa; wzywa władze do przeglądu starych spraw, które nie były przedmiotem ścigania karnego zgodnie z międzynarodowym prawem humanitarnym, a także prawem

krajowym, oraz do dopilnowania, by wszystkie ofiary i członkowie ich rodzin otrzymali rekompensatę lub odszkodowanie administracyjne za swoje cierpienia; ubolewa, że nadal istnieje wiele wyzwań związanych z ich integracją gospodarczą i społeczną oraz dobrostanem;

51. wyraża zaniepokojenie przyjęciem przez rozwiązany parlament Czarnogóry ustawy o ochronie weteranów i osób z niepełnosprawnościami, w której wybiórczo określono kategorię „cywilnych ofiar wojny” i ich prawo do odszkodowania pieniężnego, mimo że ustawa ta nie weszła jeszcze w życie;
52. wzywa Czarnogórę do przestrzegania przepisów dotyczących dziedziczenia po byłej Socjalistycznej Federacyjnej Republice Jugosławii, przede wszystkim w odniesieniu do mienia wojskowego;
53. wzywa Czarnogórę i jej sąsiadów do podjęcia konkretnych kroków w celu rozwiązania długotrwałych sporów dwustronnych w konstruktywny sposób i w duchu sąsiedzkiej współpracy, w tym nierozwiązanych kwestii dotyczących wytyczenia granic z Serbią i Chorwacją, na jak najwcześniejszym etapie procesu akcesyjnego; zachęca do promowania inicjatyw transgranicznych, w tym współfinansowanego przez UE programu współpracy transgranicznej między Serbią a Czarnogórą;
54. ponawia swój apel o otwarcie archiwów dotyczących republik byłej Jugosławii oraz o udostępnienie akt byłych jugosłowiańskich tajnych służb i służby kontrwywiadowczej Jugosłowiańskiej Armii Ludowej w celu gruntownego zbadania zbrodni z czasów komunistycznych i odniesienia się do nich;

Reformy społeczno-gospodarcze

55. z zadowoleniem odnotowuje nadwyżkę budżetową za pierwszy kwartał 2023 r. oraz prognozowany wzrost gospodarczy w 2024 r.; z zadowoleniem przyjmuje obniżenie stopy inflacji, choć zauważa, że wciąż jest ona jedną z najwyższych w Europie;
56. zachęca Czarnogórę, by dostosowała swoją strategię wzrostu gospodarczego w celu zwiększenia wydajności, kapitału ludzkiego i przyspieszenia konwergencji z UE zgodnie z zaleceniami Banku Światowego, tak aby przynieść korzyści wszystkim grupom społeczeństwa, w tym grupom zmarginalizowanym i słabszym grupom społecznym; po raz kolejny podkreśla konieczność zwiększenia inwestycji publicznych w system edukacji w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego;
57. odnotowuje spadek długu publicznego Czarnogóry, ale nadal jest wysoce zaniepokojony podatnością na zagrożenia związane z długiem; wzywa Czarnogórę do podjęcia dalszych kroków na rzecz stabilności finansów publicznych oraz do opracowania środków mających na celu ograniczenie gospodarki nieformalnej;
58. wzywa Czarnogórę, by wzmocniła fiskalną politykę gospodarczą w celu dostosowania poziomu długu publicznego do celu określonego w unijnym pakcie stabilności i wzrostu, tak aby nie przekraczał on 60 % PKB; wzywa Czarnogórę, by wzmocniła mechanizm monitorowania inwestycji zagranicznych w celu zwiększenia

bezpieczeństwa gospodarczego, zapobiegania ingerencji politycznej i rozwiązania problemów związanych ze złym sprawowaniem rządów; podkreśla, że ważna jest poprawa zrównoważonego charakteru wywozu przez zmniejszenie nadmiernej zależności od przemysłu wydobywania surowców takich jak ruda miedzi i surowe aluminium;

59. odnotowuje wzrost długu publicznego Czarnogóry wobec zagranicznych instytucji finansowych i przedsiębiorstw, który może być wykorzystany jako narzędzie wpływania na decyzje w zakresie polityki zagranicznej, zwłaszcza związane z Chinami; odnotowuje zwiększone zainteresowanie Chin inwestycjami na Bałkanach Zachodnich oraz projektami infrastruktury transportowej w Czarnogórze stanowiącymi część koncepcji „Jeden pas i jeden szlak”; z zaniepokojeniem odnotowuje podpisanie protokołu ustaleń z chińskim konsorcjum w sprawie budowy autostrady łączącej Budwę i Tivat, mając na uwadze wcześniejsze zadłużenie Czarnogóry wobec Chin, a mianowicie pożyczkę w wysokości 1 mld USD wykorzystanej na budowę autostrady Bar–Boljare; wzywa władze do zmniejszenia zależności gospodarczej od Chin i z zadowoleniem przyjmuje niedawne wysiłki na rzecz zwiększenia odporności fiskalnej; wzywa Czarnogórę do dalszego korzystania z planu gospodarczo-inwestycyjnego dla Bałkanów Zachodnich oraz unijnej inicjatywy Global Gateway w celu znalezienia bardziej ekologicznej i przejrzystej alternatywy, jeśli chodzi o finansowanie projektów infrastrukturalnych;
60. wzywa władze Czarnogóry, by podjęły dalsze kroki w celu wdrożenia usług cyfrowych dla mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, nadania priorytetu rozwojowi elektronicznych usług transakcyjnych oraz wdrożenia strategii cyfryzacji systemu edukacji; uznaje znaczenie inwestowania w kształcenie i w szkolenie zawodowe w celu rozwiązania problemu bezrobocia wśród młodzieży oraz promowania wzrostu gospodarczego i spójności społecznej w Czarnogórze;
61. z zadowoleniem przyjmuje decyzję Czarnogóry o zakończeniu 31 grudnia 2022 r. programu „obywatelstwo za inwestycje”; zauważa, że w latach 2019–2022 ponad 70 % paszportów wydanych w ramach tego programu przyznano obywatelom Federacji Rosyjskiej; wzywa władze do przeglądu wcześniejszych decyzji, zwłaszcza w świetle rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie; podkreśla ryzyko dotyczące bezpieczeństwa, korupcji i prania pieniędzy, jakie mogą stwarzać takie programy; podkreśla ponadto potrzebę dalszego dostosowania do polityki wizowej UE;
62. zachęca Czarnogórę do jak najlepszego wykorzystania funduszy UE dostępnych w ramach IPA III oraz planu gospodarczo-inwestycyjnego dla Bałkanów Zachodnich, w tym ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich, gwarancji dla młodzieży na Bałkanach Zachodnich i programu Erasmus+; podkreśla, że zgodnie z warunkami IPA III finansowanie musi zostać zmodyfikowane lub zawieszona w przypadku znacznego regresu lub trwałego braku postępów w podstawowych obszarach;
63. wzywa UE i kraje Bałkanów Zachodnich do ustanowienia ram skutecznej współpracy z Prokuraturą Europejską (EPPO); wzywa Komisję, by dokonała niezbędnych ustaleń prawnych i politycznych w celu rozszerzenia właściwości EPPO na fundusze UE przeznaczone dla Czarnogóry jako kraju kandydującego; zachęca kraje Bałkanów Zachodnich do szybkiego zawarcia dwustronnych porozumień roboczych z EPPO w

celu ułatwienia ścisłej współpracy i ścigania przypadków niewłaściwego wykorzystania funduszy UE, w tym poprzez oddelegowanie krajowych urzędników łącznikowych do EPPO;

64. ponownie apeluje do Komisji, by wdrożyła zalecenia sprawozdania specjalnego 01/2022 Europejskiego Trybunału Obrachunkowego i w ten sposób dostosowała swoje inwestycje związane z praworządnością na Bałkanach Zachodnich, w tym w Czarnogórze;

Energia, środowisko, różnorodność biologiczna, zrównoważony rozwój i łączność

65. z zadowoleniem przyjmuje pakiet Komisji dotyczący wsparcia energetycznego dla Bałkanów Zachodnich i podkreśla ogromne znaczenie, jakie ma przeznaczenie środków z pakietu wsparcia w sytuacjach nadzwyczajnych w celu złagodzenia skutków kryzysu energetycznego i wsparcia przejścia Czarnogóry na gospodarkę efektywną energetycznie i opartą na energii odnawialnej, zgodnie z planem REpowerEU;
66. z zadowoleniem przyjmuje uruchomienie rynku dnia następnego energii elektrycznej na czarnogórskiej giełdzie energii, dzięki któremu rynek ten stanie się bardziej płynny i przejrzysty, co przyniesie korzyści zarówno konsumentom, jak i producentom oraz zapewni uczciwe ceny, bezpieczniejsze i bardziej niezawodne dostawy energii elektrycznej oraz większą integrację odnawialnych źródeł energii; wzywa Czarnogórę, by lepiej zintegrowała się z rynkami energii państw członkowskich oraz by przyspieszyła wdrażanie środków w zakresie efektywności energetycznej w połączeniu z ułatwianiem wprowadzania rozwiązań z zakresu energii ze źródeł odnawialnych z myślą o odejściu od paliw kopalnych;
67. wzywa Czarnogórę do przyspieszenia zrównoważonej transformacji energetycznej zgodnie z porozumieniem paryskim i unijnymi celami dekarbonizacji; podkreśla, że wszystkie nowe projekty dotyczące energii ze źródeł odnawialnych muszą być zgodne z dorobkiem prawnym UE w zakresie koncesji, pomocy państwa i środowiska; wzywa władze, by przyspieszyły proces opracowywania ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego Czarnogóry, który powinien zostać opracowany w sposób przejrzysty w oparciu o interes publiczny i mieć zastosowanie do wszystkich nowych projektów energetycznych; podkreśla potrzebę skutecznego transponowania i wdrożenia zmienionego pakietu „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków”; wyraża głębokie zaniepokojenie zmianami wprowadzonymi do ustawy o emisjach przemysłowych i będącym ich konsekwencją przedłużeniem eksploatacji elektrowni węglowej Pljevlja mimo toczącego się postępowania w sprawie naruszenia przepisów wszczętego przez sekretariat Wspólnoty Energetycznej w związku z naruszeniem dyrektywy w sprawie dużych obiektów energetycznego spalania na mocy Traktatu o Wspólnocie Energetycznej; wzywa Czarnogórę, by bezzwłocznie naprawiła to naruszenie; odnotowuje rozpoczęcie ekologicznej przebudowy elektrowni o wartości 70 mln EUR;
68. odnotowuje podpisanie protokołu ustaleń między Czarnogórą a Stanami Zjednoczonymi, podczas gdy trwają prace nad instalacją terminalu skroplonego gazu ziemnego w porcie w Barze; oczekuje, że Czarnogóra zaangażuje się w dywersyfikację dostaw energii i zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego;

69. wzywa Czarnogórę, by przyspieszyła opracowywanie i przyjęcie spójnego i wiarygodnego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu zgodnie z ramami polityki klimatyczno-energetycznej UE; zachęca Czarnogórę do przyjęcia zmian w ustawie o ochronie przed negatywnymi skutkami zmiany klimatu; wzywa Czarnogórę do poprawy praktyk gospodarowania odpadami i do ochrony jakości wody;
70. podkreśla, że ważne jest, by inwestycje Czarnogóry w infrastrukturę były zgodne z unijnymi standardami zawartymi w dyrektywie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko oraz unijnymi zasadami udzielania zamówień publicznych i pomocy państwa; głęboko ubolewa z powodu degradacji rezerwatu biosfery w dorzeczu Tary oraz wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO Parku Narodowego Durmitor w związku z budową autostrady Bar–Boljare; ponownie wzywa Czarnogórę, by przeprowadziła działania mające na celu rewitalizację koryta rzeki i uważnie monitorowała wpływ budowy infrastruktury transportowej na środowisko;
71. ponownie apeluje do Czarnogóry, by podjęła pilne środki mające na celu skuteczną ochronę obszarów chronionych, oraz zachęca do kontynuowania prac polegających na identyfikacji potencjalnych obszarów Natura 2000; podkreśla, że niezbędne jest zapewnienie zgodności z dyrektywą siedliskową oraz ramową dyrektywą wodną przy rozpoczynaniu nowych inwestycji, które mogą mieć wpływ na potencjalne obszary Natura 2000 lub Emerald, w tym Jezioro Szkoderskie, Sinjajevinę, Komarnicę i inne, lub które mogą prowadzić do pogorszenia stanu jednolitych części wód; podziela poważne obawy wyrażane przez obywateli Czarnogóry i działaczy społeczeństwa obywatelskiego, że kanion rzeki Komarnicy może ulec nieodwracalnemu zniszczeniu w wyniku budowy zapory dla elektrowni wodnej, i wzywa władze do przeprowadzenia szczegółowej analizy kosztów i korzyści dotyczącej rentowności tego projektu oraz istniejących alternatyw;
72. zachęca Czarnogórę do intensyfikacji działań zmierzających do przeprowadzenia reform instytucjonalnych i legislacyjnych w dziedzinach polowania i rybołówstwa, ze zwróceniem szczególnej uwagi na obszary i gatunki chronione; w tym kontekście apeluje do władz Czarnogóry o egzekwowanie skutecznych, proporcjonalnych i odstraszających kar za wszelkie przestępstwa przeciw środowisku oraz o wyeliminowanie korupcji w tym sektorze;
73. z zadowoleniem przyjmuje porozumienie osiągnięte na szczycie w Tiranie w sprawie obniżenia kosztów roamingu między UE a Bałkanami Zachodnimi od 1 października 2023 r., z perspektywą ich całkowitego zniesienia; z zadowoleniem przyjmuje porozumienie z 3 maja 2023 r. w sprawie obniżenia kosztów transmisji danych w roamingu, zawarte między 38 operatorami telekomunikacyjnymi z UE i Bałkanów Zachodnich; wzywa władze, podmioty prywatne i wszystkie zainteresowane strony do ułatwienia realizacji uzgodnionych celów, tak aby doprowadzić do znacznego obniżenia opłat roamingowych za transfer danych;
- o
- o o
74. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji przewodniczącemu Rady Europejskiej, Komisji, wiceprzewodniczącemu

Komisji / wysokiemu przedstawicielowi Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa, rządowi i parlamentowi państw członkowskich oraz prezydentowi, rządowi i parlamentowi Czarnogóry.

UZASADNIENIE

Długotrwałe zaangażowanie Czarnogóry na rzecz przyszłego członkostwa w UE opiera się na niezachwianym wysokim poparciu społeczeństwa. Jednak w ostatnich latach postępy w kluczowych reformach związanych z przystąpieniem do UE utknęły w martwym punkcie z powodu wysokich napięć politycznych i polaryzacji, które doprowadziły do głębokiego kryzysu politycznego i instytucjonalnego w tym kraju. Obecnie ważne jest, aby szybko ukończono proces wyłaniania prounijnych władz oraz by podjęły one konstruktywny dialog w celu poczynienia znacznych postępów na drodze Czarnogóry do UE. W szczególności oznacza to postępy w zakresie kluczowych reform, mianowicie w zakresie praworządności, w celu zamknięcia kolejnych rozdziałów negocjacyjnych.

INFORMACJE O PRZYJĘCIU PRZEZ KOMISJĘ PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWĄ

Data przyjęcia	20.9.2023
Wynik głosowania końcowego	+ : 51 - : 3 0 : 3
Posłowie obecni podczas głosowania końcowego	Alviina Alametsä, Alexander Alexandrov Yordanov, Traian Băsescu, Anna Bonfrisco, Reinhard Bütikofer, Włodzimierz Cimoszewicz, Katalin Cseh, Michael Gahler, Giorgos Georgiou, Sunčana Glavak, Raphaël Glucksmann, Klemen Grošelj, Bernard Guetta, Dietmar Köster, Andrius Kubilius, David Lega, Miriam Lexmann, Nathalie Loiseau, Leopoldo López Gil, Antonio López-Istúriz White, Thierry Mariani, David McAllister, Vangelis Meimarakis, Sven Mikser, Alessandra Moretti, Javier Nart, Matjaž Nemec, Demetris Papadakis, Kostas Papadakis, Tonino Picula, Manu Pineda, Thijs Reuten, Nacho Sánchez Amor, Isabel Santos, Mounir Satouri, Andreas Schieder, Jordi Solé, Hermann Tertsch, Hilde Vautmans, Anders Vistisen, Viola von Cramon-Taubadel, Thomas Waitz, Isabel Wiseler-Lima, Željana Zovko
Zastępcy obecni podczas głosowania końcowego	Vladimír Bilčík, Angel Dzhambazki, Andrey Kovatchev, Georgios Kyrtos, Carina Ohlsson, Juozas Olekas, Nikos Papandreou, Mick Wallace, Javier Zarzalejos
Zastępcy (art. 209 ust. 7) obecni podczas głosowania końcowego	Gheorghe Falcă, Dace Melbārde, Jan-Christoph Oetjen, Juan Ignacio Zoido Álvarez

**GŁOSOWANIE KOŃCOWE W FORMIE GŁOSOWANIA IMIENNEGO W KOMISJI
PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ**

51	+
ECR	Angel Dzhambazki, Hermann Tertsch
ID	Anna Bonfrisco
PPE	Alexander Alexandrov Yordanov, Traian Băsescu, Vladimír Bilčík, Gheorghe Falcă, Michael Gahler, Sunčana Glavak, Andrey Kovatchev, Andrius Kubilius, David Lega, Miriam Lexmann, Leopoldo López Gil, Antonio López-Istúriz White, David McAllister, Vangelis Meimarakis, Dace Melbārde, Isabel Wiseler-Lima, Javier Zarzalejos, Juan Ignacio Zoido Álvarez, Željana Zovko
Renew	Katalin Cseh, Klemen Grošelj, Bernard Guetta, Georgios Kyrtzos, Nathalie Loiseau, Javier Nart, Jan-Christoph Oetjen, Hilde Vautmans
S&D	Włodzimierz Cimoszewicz, Raphaël Glucksmann, Dietmar Köster, Sven Mikser, Alessandra Moretti, Matjaž Nemeč, Carina Ohlsson, Juozas Olekas, Demetris Papadakis, Nikos Papandreou, Tonino Picula, Thijs Reuten, Nacho Sánchez Amor, Isabel Santos, Andreas Schieder
Verts/ALE	Alviina Alametsä, Reinhard Bütikofer, Mounir Satouri, Jordi Solé, Viola von Cramon-Taubadel, Thomas Waitz

3	-
ID	Thierry Mariani, Anders Vistisen
NI	Kostas Papadakis

3	0
The Left	Giorgos Georgiou, Manu Pineda, Mick Wallace

Objaśnienie używanych znaków:

+ : za

- : przeciw

0 : wstrzymało się